

СЕКЦІЯ «ФІЛОСОФІЯ»

УДК 159. 938. 3; 378

Арсентьєва Г.О.¹

¹ канд. філос. н., доц. каф. філософії, НУ «Запорізька політехніка»

ЕМПАТИЧНА ВЗАЄМОДІЯ, ЗА К. РОДЖЕРСОМ

Слово “емпатія” походить від грецького “*patho*”, що означає глибоке, сильне, чутливе почуття (відчуття), близьке до страждання. Префікс “*em*” означає спрямований (скерований) усередину. Емпатію вивчали такі авторитетні дослідники, як К. Роджерс, К. Рудестам, Є. Мелибруда, Г. Андреева, Г. Перепечина та інші. Вони однотайні в тому, що емпатія проявляється, насамперед, у спілкуванні.

Єдиного визначення даного поняття у наукових розвідках немає. Розглянемо, як саме визначається емпатія у К. Роджерса. Передусім, вона набуває самого якісного сенсу у взаємній емпатії, як взаємному осмисленні внутрішнього життя іншої людини, як вид чуттєвого пізнання одним одного. Термінологічним витоком емпатії було поняття “симпатія”, і впродовж довгого часу ці слова вживалися в науці як синоніми, однак поступово синонімію було ліквідовано. Емпатія є складнішим поняттям за симпатію. Аналіз досліджень робить очевидним висновок, що диференціація емпатії як процес відбувається із врахуванням того, який із трьох компонентів у ній переважає: когнітивний, емоційний чи поведінковий. Перевага когнітивного компоненту у відображенні стану іншої людини характерна для адекватного розуміння іншої особистості. Домінування емоційного компоненту в емпатії свідчить про емоційний відгук однієї особистості на переживання іншої. У поведінковій емпатії суб’єкт не тільки розуміє емоційний стан іншої особи, але й надає їй активну підтримку.

К. Роджерс визначає емпатію як провідний комунікативний компонент та інтерпретує його як глибоке і безпомилкове сприйняття внутрішнього світу іншої людини, його прихованих емоцій і смислових відтінків, емоційне співзвуччя з його переживаннями, використання всієї глибини розуміння цієї людини не у своїх, а в її інтересах. К. Роджерс підкреслює, що акт емпатії може відбутися тільки тоді, коли співрозмовник відчуває, що його розуміють, бачать, чують. Це спонтанний інтерес до іншого, який сприяє подальшому емоційному та інтуїтивному відображенню партнера. У раціональному компоненті емпатії відсутня логіка або мотивація інтересу до іншого, партнер привертає увагу власною буттєвістю. Емоційний канал емпатії фіксує здібність суб’єкта емпатії емоційно резонувати з навколишніми – співпереживати, брати співучасть тощо. Емоційна чуйність у цьому випадку стає засобом «входження» в енергетичне поле партнера. Інтуїтивний канал емпатії свідчить про здібність суб’єкта бачити поведінку

партнерів, діяти в умовах дефіциту вихідної інформації про них, спираючись лише на досвід, який є у підсвідомості.

К. Роджерс вважав емпатію основоположною установкою терапевта в терапевтичних відносинах і ключовою умовою зміни особистості клієнта. Завдяки його впливу емпатія була визнана більшістю терапевтичних шкіл в якості основоположної навички терапевта, необхідної для створення терапевтичного клімату. Емпатія стала обговорюватися в контексті психотерапії, а слідом за цим навіть у сфері реальної людської практики, сімейного життя, популярної культури, про неї говорили і продовжують говорити в сучасних школах. К. Роджерс визначав емпатію як «спосіб існування з іншою людиною ... Це означає увійти у внутрішній світ іншого і бути в ньому як вдома. Це означає бути сенситивним до змін чуттєвих значень, безперервно відбуваються в іншій людині. Це означає тимчасове проживання життя іншого, просування в ній обережно, тонко, без судження про те, що інший усвідомлює.

К. Роджерс підкреслював, що розуміння клієнта повинно бути позбавлене упередженості, стереотипності. Воно дуже важливо для психологічного благополуччя людини. У загальному випадку саме по собі переживання стану, коли ти зрозумілий іншим, значно сприяє зростанню особистості. Іноді навіть намір зрозуміти може «вилікувати». Особливо це вірно, на його думку, для психотичних особистостей. Усвідомлення того, що хтось намагається зрозуміти химерні, сплутані, неясні висловлювання хворого, заохочує його більше виражати себе, допомагає зрозуміти, що він важливий для іншого. Емпатія – це найсильніший аспект діяльності психотерапевта, так як вона звільняє, вона підтверджує, вона повертає навіть найбільш переляканого клієнта в людський рід.

З точки зору гуманістичної психології, саме слухання з розумінням лікує, а не пояснення, інтерпретація, як, наприклад, в психоаналізі. Цю головну ідею гуманістичної психології повторює інтерсуб'єктивний підхід у вітчизняній соціальній психології: поняття діалогу як, передусім, слухання одним одного. Навіть не зважаючи на те, психотерапевт ти чи клієнт психотерапевта.